

Jus murmurandi Petőfi ügyében

2016 nyarán az a megtiszteltetés ért, hogy meglátogatott Alekszej Tyivanyenko szibériai történész, Petőfi-kutató, és megajándékozott frissen megjelent, a szibériai „titkos fogolyról” írt orosz nyelvű könyvével. Vele jött Fuksz Sándor, a Magyarok Világszövetsége Petőfi Sándor Bizottságának akkori koordinátora (ma már elnöke), aki az MVSZ nevében felkért a könyv magyarra fordítására. Örömmel vállaltam, hisz a Petőfi-rejtély már 1989-től, a barguzini sír feltárásától fogva különösen foglalkoztatott, s korábban jártasságra tettem szert a műfordításban is. A fordítás elkészült, a könyv megjelent, de bolti forgalomba nem került, csak a Magyarok Házában kapható Budapesten. Bár már több bemutatónk volt, úgy érzem, hogy sok érdeklődő kezébe nem jut el, ezért szeretném megosztani néhány észrevételemet.

A szerző által közölt antropológiai, levéltári és egyéb bizonyítékok (a Prágában elvégzett szuperprojekció, azaz a költő dagerrotípiájának rávetítése a koponya fényképére, a Kínában Hrúz Mária mai rokonaitól vett minta alapján megejtett DNS-vizsgálat stb.) számomra – és szerintem az olvasók többsége számára is – meggyőzően igazolják a barguzini sír halottjának kilétét. Sajnos, a Magyar Tudományos Akadémia és más hivatalos szervek hallani sem akarnak költőnk szibériai száműzetéséről, „csípőből” utasítják el, meg sem nézik/hallgatják a bizonyítékokat. Ez utóbbiakhoz szeretnék hozzájárulni a magam szerény módszerével. Mint magyartanár elsősorban a szibériai verseket veszem górcső alá. Mégpedig úgy, hogy közlöm az orosz eredetét, majd a fordításomat, s végül rámutatok az ismert Petőfi-versekkel való párhuzamokra.

Mielőtt hozzákezdenék, bizonyára felmerül sokakban a kérdés: miért írt Petőfi oroszul, és vannak-e ezeknek a verseknek magyar megfelelői? Szubjektív véleményem, hogy voltak (vannak), hisz Barátosi Lénárt Lajos helytörténész és néprajzkutató naplójában leírta: a múlt század elején 180(!) eredeti Petőfi-kéziratot hozott haza Szibériából és adott át a Honvédelmi Minisztériumnak. Ez az anyag 1919-ben a minisztérium-

ban állítólag elveszett. Valószínűleg ott voltak az orosz nyelven felfedezett versek eredetijei is. Hogy miért írt oroszul (is)? Tyivanyenko könyvéből tudjuk, hogy Petőfi Barguzinban színlelt adásokat, irodalmi esteket rendezett a helyiek számára. Ezért kellett lefordítania oroszra is a verseit, ezek aztán részben szájhagyományként, részben kézzől kézre adott írott formában terjedtek el mint „népköltészeti alkotások”.

A már említett Barátosi Lénárt Lajos hazahozott és megőrzött egy magyar nyelvű verstörédéket az említett kézirat 46. oldaláról, amelyet Petőfi 1852. március 7-én írt Iljiszunszkban, azaz Iliszunszkban:

*Rabság, szabadság, - e két szó
Tölti be fogoly napjaimat, -
Mi vár reám és mi vár reátok?
Egy kettős átok, mi véget nem ér?
Szabadságot adj nekünk, Istenünk,
Melyet mi is megkaphatunk...
Ökölben a gondolat, terv, -
Távol az örök hó mezején.*

Ez a vers megjelent magyarul a költő aláírásával a Russzkoje Szlovo c. orosz újságban, amelynek kivágását 1916-ban a Szibériában járt Szigel Ferenc a cipőjébe rejtve hazahozta. A versről néhai Szuromi Lajos, a verstan egyik legnagyobb magyar szakértője azt írta, hogy „verselése jambusi, petőfies”.

Előkerült egy másik magyar nyelvű vers is, amely Petőfi aláírásával 1851. május 20-án született Vengorszka-Szelóban:

*Én vagyok az örök kérdőjel,
Messiást hordó nagy ígéret,
Balzsamkenőcse az időnek,
Mely folyton fogy és mégsem fogy el!
Kiáltó vagyok a pusztában;
Szomjazó lelkek üdítője, -
Üldöző hordák méregkútja,
Magyar igéknek örök hirdetője!*

Ez egy versciklus X. része volt a kézirat 75. oldalán!

Szuromi Lajos megvizsgált két oroszul írt szibériai verset, amelyekről ez volt a véleménye: „Szerintem Petőfi személyes lírai mélysége tárul elénk belőlük; ha más írta e verseket, akkor olyan művészi teljesítményt adott, amelynek a művészi imitáció történetében világirodalmi rangja lehet. Maga az átéltség megható, tiszteletet érdemlő.” Hadd tegyem hozzá: ha más írta volna e világirodalmi színvonalú verseket, miért tette volna álnév alatt? Ismét Szuromi Lajost idézem: „Kérdezhetünk hát az orosz nyelvű versekre is, ki írta őket? Nem tudjuk, bár hallani véljük a hattyú dalát. Ha nem Petőfi írta e költeményeket, írhatta őket más?” – teszi fel a költői kérdést. Szerintem nem!

Kéri Edit, ugyancsak ismert Petőfi-kutató is tanulmányozta a „szibériai” verseket. Véleménye szerint mind Petrovics, mind Petőfi versei azonos ritmusban, jambusokban íródtak.

Kún Ferenc debreceni tudós a következőket írta e versekről: „Számomra, aki ismerem Petőfi munkásságát, a magyar és orosz nyelvet, úgy tűnt, hogy egy régi és kedves ismerős hangját hallom, olyan hangot, amely oroszul pontosan úgy szól, mint az, amelyhez én hozzászoktam nagy költőnk magyar alkotásainak olvasásakor.”

*

Az első szibériai Petőfi-vers címe oroszul *Мечты*, azaz Álmodok. (Én Álmodaim címmel fordítottam le.)

Itt jegyezném meg, hogy a szibériai versek nagy részét néhai Nehéz Mihály tanár is lefordította magyarra, így azok két változata is az olvasók rendelkezésére állhat. Mivel nem akartam, hogy Nehéz Mihály fordításai befolyásoljanak, azokat csak a fordításaim után olvastam el.

Мечты

Когда еще юнцом я был,
Вокруг меня носились роem
Мечты. Я страстно их любил,
Себя уж я считал героем.

Я гордо выступал на бой
С коварством, злобой и пороком.
Я увлекал толпу с собой,
Я вождем был и пророком.

И обнаживши острый меч
И знамя красное свободы,
Я ветхое сбирался сжечь,
Освободить хотел народы.

Одел доспехи, взял я щит,
И на коня уселся смело:
Пускай, пускай меня он мчит –
Умру за правое я дело.

Но, видно, был ездок плохой.
При первой схватке я свалился,
И щит сломался надо мной,
И встать не мог я, как ни бился.

Но все ж упорно вдаль глядел.
Там видел: витязи сражались,
И я, несчастный, в бой хотел.
Увы! Мечты мои не сбылись.

És a fordítás:

Álmaim

Ifjú koromban köröttem
Kerengtek, forgolódtak rajban
Az álmodok. Mindet szerettem.
Bennük magam már hősnek láttam.

Csatába büszkén szálltam én,
Ármánnyal, gonosszal harcoltam.
Népemnek kellett a remény,
Vezére, prófétája voltam.

A kardom kezembe vettem
S a szabadság piros zászlóját,
Az ósdi tűzre vetettem,
Szabaddá téve népek sorsát.

Páncélom, pajzsom felvettem,
És bátran paripára ültem.
Száguldjon eszeveszetten,
Igaz ügyért halni készültem.

De lám, hitvány lovas voltam,
Az első harcban földre estem,
Pajzsom törötten eldobtam,
Felkelni nem bírt már a testem.

Ám konokul messze néztem,
Láttam: küzdöttek a vitézek.
Én, gyöngé, harcba készültem,
De álmaim – jaj! – elenyésztek.

A vers orosz szövege Gurevics A. V., Eliaszov L. J. Старый фольклор Прибайкалья (A Bajkál-mellék régi népköltészete) című kötetében olvasható (Ulan-Ude, 1939. 1. kötet, 455. old.).

Ezt a verset Szuromi Lajos részletesen elemezte (Szuromi Lajos: Két orosz nyelvű vers Petőfiről. Magyarságtudományi Füzetek, 25. szám), ezért én csak néhány azonosságára hívom fel a figyelmet egy ismert Petőfi-vers alapján. Nézzük a *Véres napokról álmodom...* című vers első három versszakát:

Véres napokról álmodom,
Mik a virágot romba döntik,
S az ó világnak romjain
Az új világot megteremtik.

Csak szólna már, csak szólna már
A harcok harsány trombitája!
A csatajelt, a csatajelt
Zajongó lelkem alig várja!

Örömmel vágom én magam
Föl paripámra a nyeregbe!
A bajnokok sorába én
Szilaj jókedvvel nyargalok be!

A költő *Álmaim* c. versében leírja, hogy korábban, ifjúként is voltak álmai: „véres napokról”, harcról álmodott, paripára ült, karddal a kezében harcolt az „ó világ romjain” (az *ósdít tűzre vetetem*), kezébe vette a szabadság piros zászlóját („*Itt tűzé föl piros zászlaját a / Szabadságnak Zrínyi Ilona?*” – *A munkácsi várban*; de feltűnik a piros zászló motívuma az *Egy gondolat bánt engemet* c. versben is). Az utolsó két versszak talán éppen a segesvári ütközetre tett célzás. S mert múlt időben írta, nyilván volt egy jelen idő is: Szibériában.

Az *ítélet* (1847) című versében Petőfi szintén álmodott: a háború istenét látta álmában. Ezt írja:

És örülök szilajan. A háboru istene újra
Fölveszi páncélját s kardját markába szorítván
Lóra ül és végigszáguld a messze világon,
És a népeket, eldöntő viadalra, kihija.

Szembetűnő a párhuzam az *Álmaim*mal! Itt a háború istene teszi azt, amit a szibériai versben a költő. Ugyanazok a hívószavak is: páncél, kard, paripa/ló, száguldás, népek, csata/viadal...

*

A Szuromi Lajos által elemzett másik szibériai orosz vers a *Печальна моя жизнь была* című, amelyet én *Be szomorú az életem* címmel fordítottam.

Печальна моя жизнь была,
В ней не было даже просвета.
Теперь уж близка и могила,
И песнь лебединая спета.
И тени встают предо мною,
Встают все года прожитые.
Гляжу я и вижу с тоскою –
Лишь рамки стоят все пустые.
И дел моих вовсе не видно:
Лишь думы, мечты и желанья.
Становится горько и стыдно
За муки мои и страданья.
Зачем во мне сердце так билось
И к ближним любовью кипело?
Зачем по ночам даже снилось,
Что ждет меня доброе дело?
Зачем? Видно крест не под силу
Поднял я в минуту гордыни.
А что я нашел? Лишь могилу
В холодной урюмой пустыне.

Nézzük a fordítást:

Be szomorú az életem...

Be szomorú az életem,
Halvány reménysugár se süt rám,
Immár közel a sírhelyem,
Hattyúdalom rég elhangzott már.
Árnyékok tódulnak elébem,
Előjönnek az átélt évek,
Oly búsán látom, egyre nézem,
Mind üres rámák, sehol képek.

A tetteim homályba vesztek:
Csak képzelések, vágyak, álmok.
Keservvel már csak szégyent érzek,
Mert kint és szenvedést találok.
Mért dobogott úgy az én szívem
Szeretteimért oly hevülten?
Mért telt el álommal sok éjem,
A szent, jó ügyért lelkesülten?
Miért? Mert súlyos, nagy keresztet
Vettem magamra gögös percben.
Csak sír jutott, bár mást kerestem,
A hideg, puszta, zord vidéken.

Erről a versről Szuromi Lajosnak az a véleménye, hogy önmagában nem személyesíthető vers, ám ha az előzővel vetjük egybe, „*háríthatatlan a sugallat: e költemény lírai hőse Petőfi.*”

Hogy miért tettem jelen időbe a címet? (Oroszul múlt időben van.) Úgy éreztem, hogy nemcsak a múltban, de a vers megírásakor is – érthetően – szomorú a költő élete. Ezenkívül találtam párhuzamokat Petőfi *Be szomorú az élet énnekem...* című, 1845 januárjában írt versével, amelyben kedvese halálát siratja el. Ebben a sajtóját a „*hideg, puszta, zord vidéken*”...

*

Nézzünk most két szibériai verset: a *Трансван*, *Трансван* és a *Буда и Пешта* címűeket (magyar fordításban *Erdély, Erdély*, illetve *Buda és Pesta*).

Трансван, Трансван

*Трансван, Трансван, страна моя гористая,
Ты вся в огне
Под деревом развесистым задумчиво сидит*

.....
*О чем задумался, детина,
О чем горюешь, старина?*

*Горюю я по родине,
Как жаль мне дом родной.
Сынов всех десять у меня,
Троих в живых уж нет,
И за свободу борются
Шесть юных остальных.*

*Старший сын – седой старик
Убит был на войне.
И без молитвы, без креста
Зарыт в сырой земле.*

*А младший сын двенадцать лет
Просился на войну.
И я сказал ему:
«Нет-нет, малютку не возьму».*

*«Отец, отец, возьми меня,
С собою на войну.
Я жертвую за родину
Младую жизнь свою...».*

Íme, a vers fordítása:

Erdély, Erdély

*Erdély, Erdély, hegy-völgyes szép hazám,
Lángok emésztenek.
Terebélyes vén fa alatt gondba merülve ül*

*Mit töprengsz, gondokba merülve,
Min keseregsz, jó öreg?*

*Bánkódom szegény hazámért,
Elhagyott házamért.
Tíz szép fiam volt, közülük
Három ma már nem él.
A fiatalabbak hatan
Harcolnak a honért.*

*A legnagyobb – már ősz öreg
Csatában elesett.
Pap nem temette és kereszt
Sincs a sírja felett.*

*Tizenkét éves a kicsi,
Harcba jönne velem.
„Nem, nem, gyermeket nem viszek” -
Neki ezt felelem.*

*„Vigyél magaddal, jó apám,
A harcot keresem.
Hazámért én feláldozom
Ifjúi életem.”*

Egyértelmű, hogy a Transzvan a Transsylvania, azaz Erdély latin nevének torzított formája. Ezt a verset barguzini idős emberektől jegyezték le a múlt század '20-as, '30-as éveiben. Tyivanyenko a szöveget Eliasov burját néprajzkutató magánirattárában találta meg. Az orosz szöveg némileg eltorzulhatott az átírások következtében. A kéziratban a vers 4. sora kikopott, olvashatatlan. A vers tematikája emlékeztet Petőfi *Három fiú* című, 1847-ben írt korai balladájára, bár a végkicsengése más. Tyivanyenko ezt állapítja meg a versről: „*Nem véletlen hát, hogy az Erdély, Erdély című versben az öreg apa a fa alatt ül, bánkodik a hazájáért és sajnálja szülőföldjét, ami nem lenne természetes, ha az események Magyarországon történtek volna, ám teljesen érthető, ha a vers visszaemlékezésként íródott a szibériai száműzetésben, több ezer kilométerre a szülői háztól.*” Egy ismeretlen orosz költő miért nevezné Erdélyt hegy-völgyes szép hazájának, honnan tudná, hogy lángok emésztik?

Idézzük a *Buda és Pesta* című verset:

Буда и Пешта

*Кто такие Буда и Пешта?
То герои далеких времен,
Заселившие Уду и Вешту,
Покорившие много племен.
От подножий монгольских холмов
И крутых берегов Селенги,
Устали, страха не зная,
Шли полки многоконных рядов
До голубого Дуная.
Познавая истории суть,
Я повторил их обратный путь.
Я шагал по суровой Сибири,
Среди юрт баргузинских бурят,
Где этапом плененных селили –
И бояр, и мещан, и солдат.*

Buda és Pesta

*Vajon ki volt Buda és Pesta?
Régi korok hősei voltak.
Benépesítették Udát és Vestát,
Számos törzset meghódítottak.
Mongolok földjéről indultak,*

*A Szelenga magas partjától,
Bátran, félelmet nem ismertek.
Ezrével lovasok vonultak,
S a kék Dunánál honra lelték.
Megismervén dicső múltjukat,
Visszafelé tettem meg útjukat.
Szibéria földjére jöttem,
Barguzini burját jurtákban
Én száműzött fogolyként éltem,
Nemesekkel és katonákkal.*

Ezt a verset J. Vinokur, a szerző barguzini adatközlője találta a múlt század 20-as éveiben egy régi füzetben. Budáról tudjuk, hogy Attila fivére volt. De ki lehetett Pesta? Mongol monda-beli hun vitéz? Uda és Vesta valószínűleg ottani régi helységnevek a Szelenga folyó közelében. A vers utalás a hunokra, akik a mongolok földjéről indulva eljutottak a Dunáig. A költő visszafelé tette meg ezt az utat: Segesvártól Barguzinig, száműzött fogolyként. Orosz költő aligha írta ilyet.

*

A szibériai versek között van három rövid, de szép szerelmes költemény. Ezeket is Jurij Davidov bocsátotta a szerző rendelkezésére. Nézzük meg a verseket.

Моя душа

*Моя душа тоске не поддается
Пусть бьётся буря надо мной.
Она над бурей смеётся
И не трепещет под грозой.*

*Хоть крылья сломлены судьбою роковою,
Обломки гордо кверху поднял я.
И гордо я зову судьбу на брань с собою.
Силен мой дух, рок не сломил меня.*

*Открыты предо мной высокие стремленья,
И духа гордого судьба не сокрушит.
Хоть руки скованы и тяжелы мученья,
Но ведь грядущее победу мне сулит.*

*Не умолкай, ликуй, не поддавайся страху!
Мученья презирай, что, в сущности, они.*

*Будь чужд навеки, чужд земному праху,
Люби и верь, надейся, жди!*

És a fordítás:

Az én lelke

*Az én lelke bánat nem szomorítja,
Tomboljon bár a zivatar,
Hadd dühöngjön hát, kikacagja,
Nem rettent a vad vihar.*

*Szárnyaimat a balsorsom bár letörte,
Csonkjaikat büszkén fölemelem.
Büszkén hívom ki sorsom ádáz küzdelemre,
Erős a lelke, nem bánt el velem.*

*Magasztos célok tárultak fel énelőttem,
S a büszke lélek, oh sors, meg nem törhető.
Bilincsből bár kezem, a kínjaim legyűrtem,
Hát győzelmet ígér már nekem a jövő.*

*Ne némulj el, ujjongj, ne félj semmitől, lelke!
Vesd meg a kínokat, mert hát mik is azok.
Légy idegen e földi porhüvelyben,
Higgy, remélj, szeress, várj, bizakodj!*

Valószínűleg ritka derülátó perceiben, óráiban írta a költő. Idézzük fel Petőfi feleségéhez 1849. július 22-én Marosvásárhelyről írt utolsó előtti levelének zárósorait: „Légy nyugodt és béketűrő, amennyire lehetsz. Higgy, remélj, szeress!” Vesdük össze a szibériai vers utolsó sorával! Ki tudhatott Petőfi leveléről, hiszen az Szendrey Júlia haláláig nem jelent meg? A válasz kézenfekvő.

Юлии

*Бушует и гудит осенний ветер,
Звенит на ветвях мертвая листва.
Как на руках раба звенят оковы-цепи,
Так ветер вдаль умчит мои слова.
О, Юльча милая! Отравой черною
Съедают мысли мою душу <...>
Ценою смерти готов я вновь
Добыть твою бессмертную любовь.
Сжимая рану сердца, я бежал, истекая кровью.
За волность я пожертвовал тобою.
О, Боже праведный, я снова волком взвою:
Твой взгляд вонзил мне в сердце луч
Блистательной голубизною.*

Magyarul:

Júliának

*Zúg és süvölt az őszi szélvihar már,
Zörög az ágakon sok halott levél.
Mint rab kezén csörögnek a bilincsek,
Úgy viszi messze szavaimat a szél:
Ó, Julcsám drága! Pusztító méregként
Gyötrik már lelkeket a gondolatok.
Életem árán is visszaszerezném
A te örök és hű szerelmedet én.
Vérző szívem sebével menekültem,
Feláldoztalak a szabadságomért.
Hatalmas Isten, farkasként üvöltöm:
Szemed világa fénysugár szívemben,
Ragyogó kékje már örökre enyém.*

Mielőtt bármit is gondolnánk, vessük össze Petőfi 1846-ban írt *Erdélyben* című versének első soraival:

*Barangol és zúg, zúg az őszi szél.
Csörögnek a fák száraz lombjai,
Mint rab kezén a megrázott bilincs.
Hallgass, zugó szél, hadd beszéljek én!
Ha el nem hallgatsz, túlkiáltalak...*

Teljesen azonos a szibériai vers elejével! (Az *Erdélyben* című verset nem ismertem, jóval az általam fordított könyv megjelenése után fedeztem fel! Nem befolyásolhatott a fordításban.)

Figyeljük meg a szibériai vers egyik sorát: *Feláldoztalak a szabadságomért*. Gondoljunk Petőfi *Szabadság, szerelem!* című rövid versének utolsó két sorára: „Szabadságért fölállok / Szerelmemet.” Ugye, nem lehet véletlen? S talán a Julcsa név sem, hisz oroszul nincs ilyen becenév. Petőfi korábbi írásaiból tudjuk, hogy Szendrey Júliának barna szeme volt. Lehet, hogy egy véletlen „kontaminációról” van szó? Petőfi barguzini felesége, Anna Kuznyecova a szlávokra nagyon jellemzően valószínűleg szőke és kék szemű lehetett...

Végül a harmadik vers oroszul és magyarul:

Вспомню Юлишку

*Вспомню Юлишку – и вижу
Блеск её огня,
Очи вижу, что светлее*

*Делают меня.
Две звезды горят, сверкая,
Как внезапный отблеск рая...*

Juliskára gondolok

*Juliskára gondolok, érzem
Tüze melegét.
Boldoggá tesz, hogyha látom
Gyönyörű szemét.
Két csillagnak ragyogása,
Mennyei fény villanása.*

Orosz költő nemigen ismeri a Juliska nevet! Gondoljunk Petőfi 1848-ban írt *Minek nevezzelek?* című versére, amelyben ugyancsak csillaghoz hasonlítja kedvese szemét: „Szép szemeidnek esti-csillagát / Bámulva nézik szemeim”.

Tudjuk, hogy Petőfit mindig elbűvölte a női szemek szépsége. *Hortobágyi kocsmárosné* című versében ez áll: „Tekintsen rám, kocsmárosné violám! / Fölmelegszen kökényszeme sugarán.” Vagy egy mondat az *Úti jegyzetekből*: „...a megyeház szélső ablakaiból hölgyek néztek alá, s én egy hölgy szeméit bámultam, melyekből oly tiszta ég mosolygott.”

*

Burjátiban sokan hiszik és vallják, hogy a nagy magyar költő élete utolsó hét évét a Bajkál-tó mellékén töltötte. Az oroszok mellett burját leszármazottai is vannak, többen közülük költői vénával áldattak meg, ami számukra Petőfitől, az elődtől való származás bizonyítéka. Egyik ilyen burját költő Ligijja Cirenova, aki verset írt költőnk emlékére.

Шандор Петефиин дурасхаалда

*Хайратай хариин хубуунши
Холын тэрэ Венгрийээ
Хашуулан гаража ерээлши
Хүйтэн Баргажан нютаг руу.*

*Амгалан байдалай түлее
Арад зоноо хулгээгээш
Алтан гуурһа холбожо
Арадтаа хүндэтэй ябааш.*

*Хорёод гаран наһаншни
Хатуухан сагтай ушараа.
Бэшэһэн тэрэ шулгээудшни
Бултаниие ехээр һонирхуулаа.
Венгри һайхан нютагтаа
Вождь нэрэтэй болоолши,
Мунгэнэй альбан нюурые
Мунээ болотор тэмдэглээш.
Юунэй тулээ бэшээбиб
Юрэ зугаа бэшэл даа...
Хариин Петефи хубуунһээ
Хойтонхи угнай эхилһэн байн.*

Ханилха басагатай боложо,
Хубуу турэхэ буянтай байгааш.
Хубуунһээш дашарамдуулан саашаа
Холуур угнай тараал даа.

Харин ойлгожо мэдэн гэхэдэм,
Хайргуйгээр хаягдаһан байналши...
Арад зоной аша туһаар
Арадтаа нютагтаа бусаалши!

Petőfi Sándor emlékére

A távoli magyar földről
Kerültél a zord hazánkba.
Üldözöttként, üzött vadként
Jöttél hozzánk Barguzinba.

Néped szabadságát védve
Vezetted hű nemzetedet,
Arany tollad, minden versed
Harcotoknak fegyvere lett.

Ifjúkorodnak két éve
Háborúban, harcban telt el.
Verseidnek minden sorát
Fiatal s öreg ismerte.

Szép hazádban, magyar földön
Vezér voltál, igazi hős.
Nemes, büszke arcvonásod
Minden otthonban ismerős.

Miért írom e sorokat?
Hidd el, nem minden ok nélkül...
Lehet, hogy a te véredből
Ered a mi nemzetségünk.

Szerelemre itt találtál,
 Fiad született minálunk.
 Szép fiadtól, gyermekedtől
 Származik a mi családunk.

*Fájdalom, hogy száműzöttként
 Éltél messzi idegenben...
 De magyar népednek hála
 Nyugalmat lelsz honi földben!*

Senki ne lepődjön meg: a burját eredeti verset közöltem. Köztudott, hogy a mai burjátok cirill betűket használnak. Természetesen burjátul nem

érték, de Tyivanyenko könyvében szerencsére olvasható a burját vers orosz nyersfordítása, így azt használtam az irodalmi fordítás elkészítéséhez.

Kiemelném a vers utolsó két sorát (és az „illetékesek” figyelmébe ajánlanám): „*De magyar népednek hála / Nyugalmat lelsz honi földben!*” Úgy legyen! Ideje, hogy 30 év után végre eltemessük a költő földi maradványait, nyugalmat leljen hazai földben, s legyen egy kegyhely, ahová el tudjunk záródokolni!

Ha még sokáig kellene erre várni, úgy engedjék meg nekem továbbra is a jus murmurandi, azaz a morgás joga...

